

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Навчально-науковий інститут права та політології
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

Сучасні дослідження політичної культури та поведінки
Освітньо-наукова програма «Політологія»

Галузь знань
Спеціальність С
Соціальні науки,
журналістика,
інформація та
міжнародні відносини
С2«Політологія»
Освітній рівень
Третій (освітньо-
науковий) рівень вищої
освіти

Назва кафедри та викладач / викладачі	<i>Кафедра політичних наук</i> <i>Викладач: Остапенко Марина Анатоліївна</i> <i>Інформація про викладача: https://scholar.google.com/citations?user=1KmMWGwAAAAJ&hl=uk</i> <i>E-mail: m.a.ostapenko@udu.edu.ua</i>
I. Основна мета/цілі навчання	<i>поглиблення знань про класичні підходи та формування у здобувачів системних знань про сучасні теоретико-методологічні підходи до аналізу політичної культури і політичної поведінки в сучасній політичній науці, а також розвиток навичок самостійного наукового дослідження в межах проблематики політичної культури і поведінки.</i>
II. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі	<i>Навчальна дисципліна обов'язкова</i> <i>Цикл дисциплін спеціальної підготовки</i> <i>Шифр у навчальному плані: СП 03</i>

III. Обсяг навчальної дисципліни	<i>Форма навчання</i>	Очна (денна/вечірня)	Заочна
	<i>Кількість кредитів</i>	4	4
	<i>Загальна кількість годин</i>	120	120
	<i>Лекційні заняття</i>	12	4
	<i>Семінарські/практичні заняття</i>	40	8
	<i>Самостійна робота</i>	68	108
IV. Короткий зміст навчальної дисципліни	<p>Модуль 1. Сучасні парадигми осмислення феномену політичної культури Тема 1.1. Концептуальне осмислення феномену політичної культури в сучасній політичній науці Тема 1.2. Ревізія класичних та нові парадигми типологізації політичної культури</p> <p>Модуль 2. Психологічний та когнітивістичний підходи дослідження політичної поведінки Тема 2.1. Трансформації політичної поведінки: сучасне наукове осмислення змін Тема 2.2. Міждисциплінарність дослідження політичної поведінки</p> <p>Модуль 3. Політична поведінка і політична культура в умовах цифрових змін Тема 3.1. Дослідження особливостей цифрової політичної участі Тема 3.2. Вплив дезінформації та пропаганди на політичну участь і політичну культуру</p> <p>Модуль 4. Дослідження політичної культури і політичної поведінки в умовах транзитного суспільства та воєнного стану Тема 4.1. Політична культура в умовах транзитного суспільства Тема 4.2. Політична участь в умовах криз, конфліктів, війн</p> <p>Детальна інформація з навчальної дисципліни викладена на освітній платформі Moodle: https://dle.udu.edu.ua/course/view.php?id=952</p>		
V. Результати навчання	<p>РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з політичних наук та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, та отримання нових знань у сфері політичних наук та/або здійснення інновацій.</p> <p>РН03. Розробляти та реалізовувати наукові та/або прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми політичних наук з врахуванням етичних, соціальних, економічних та правових аспектів.</p> <p>РН04. Формулювати проблеми, конструювати дизайн та використовувати кількісні та якісні методи під час проведення теоретичних та/або прикладних досліджень.</p> <p>РН07. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.</p> <p>РН09. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціально-поведінкових наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері політичних наук та у викладацькій практиці.</p>		
VI. Порядок та	Форми і методи поточного контролю		

**критерії
оцінювання**

Поточний контроль	проблемно-орієнтовані лекції; семінари; аналіз наукових статей; підготовка рекомендацій; презентація результатів власних досліджень, практичні завдання
Підсумковий контроль	Іспит у 2 семестрі

Система оцінювання знань аспірантів з дисципліни включає поточний, модульний та підсумковий контроль знань. Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять. Модульний контроль проводиться з урахуванням даних поточного контролю за відповідний модуль і має на меті оцінку результатів знань здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля. Підсумковий контроль проводиться у формі заліку чи іспиту, визначеного робочим навчальним планом у терміни, передбачені графіком навчального процесу. Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання навчальних досягнень здобувачів за семестр, що визначає рівень загального розуміння логіки курсу, умінь синтезувати набуті знання, і передбачає перевірку оволодіння здобувачами програмним матеріалом навчальної дисципліни в цілому та сформованості відповідних знань, умінь, навичок і набутих компетентностей як результатів опанування навчального курсу.

На початку вивчення навчальної дисципліни здобувача повідомляють про наявність робочої навчальної програми (силабусу), про кількість змістових модулів, зміст, форми проведення контролю та критерії їх оцінювання. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень знань, умінь і навичок аспірантів, продемонстрований у відповідях і виступах; активність при обговоренні питань; результати виконання завдань самостійної роботи тощо.

Семестровий екзамен – це форма підсумкового контролю рівня оволодіння здобувачем програми навчальної дисципліни за семестр, що проводиться як контрольний захід під час екзаменаційної сесії. При підсумковому семестровому контролі у формі екзамену підсумкова оцінка за опанування курсу визначається як сума результатів поточного та підсумкового оцінювання (екзамену). Зокрема, за виконання завдань поточного контролю здобувач може набрати 0-60 балів, за виконання завдань підсумкового контролю (екзамену) – 0-40 балів, так що максимальний загальний бал оцінювання складає 100 балів. Результати поточної успішності враховуються, якщо здобувач вищої освіти набрав 35 і більше балів, в іншому разі він не допускається до складання екзамену і має пройти повторне вивчення курсу. У відомості обліку успішності з навчальної дисципліни проставляються зведені дані за 100-бальною шкалою, за національною шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E, FX, F).

Якщо навчальна дисципліна вивчається протягом 2-х і більше семестрів з підсумковим контролем у формі екзамену, то в підсумковій оцінці враховуються середній бал за результатами поточної успішності в усіх семестрах, в яких вивчалася навчальна дисципліна, та результати екзамену. Зокрема, успішність в усіх семестрах оцінюється від 0 до 100 балів.

Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на екзамен або залік, у відомості обліку успішності навпроти його прізвища поряд з результатом поточної успішності в колонці «Оцінка за екзамен» робиться запис - «не з'явився». Якщо здобувач не з'явився з поважної причини, він складає підсумковий семестровий контроль викладачу в порядку, визначеному деканатом факультету/директоратом інституту.

Якщо за результатами підсумкового семестрового контролю здобувач одержав незадовільну оцінку, у нього виникає академічна заборгованість з цієї навчальної дисципліни, яку можна ліквідувати повторно склавши семестрову атестацію до початку наступного навчального семестру у визначені деканом факультету/директором інституту терміни. Повторне

складання екзаменів допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: перший раз викладачу, другий – комісії, яка створюється за розпорядженням декана факультету/директора інституту у складі: завідувача кафедри, викладача, який проводив заняття з цього освітнього компонента, та викладача освітнього компонента, який не проводив заняття в цій групі.

Якщо здобувач не погоджується з оцінкою підсумкової атестації, він може в день оголошення результатів подати в дирекцію/деканат апеляційну заяву. Наступного дня проводиться засідання апеляційної комісії. Про порядок складання екзаменів, перескладання і оскарження результатів див. Положення про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей:

повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення; впевненість, емоційність та аргументованість; використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Під час виконання письмових завдань: повнота розкриття питання; цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи; підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки (комп'ютерних технологій), різних технічних засобів (плівок, слайдів, приладів, схем тощо).

Рівень відповідності критеріям

Творчий рівень (90 – 100 балів). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових проектах і конкурсах.

Високий рівень (80 – 89 балів). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни в повному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності.

Достатній рівень (70 – 79 балів). Здобувач виконав програму в повному обсязі, але нерівномірно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом виконав програму, але більшість тем засвоїв поверхово.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач засвоїв теми з навчальної дисципліни, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні і фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості питань курсу.

Незадовільний рівень:

35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач частково виконав програму, не засвоїв більшості тем програми курсу, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, ґрамотно висловлювати думку;

0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни. Здобувач не виконав більшості завдань програми, не володіє навчальним матеріалом.

VII. Політика курсу

Політика навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності та визначається системою вимог, які ставляться до здобувачів вищої освіти в УДУ імені Михайла Драгоманова.

Консультації проводяться за графіком консультацій викладачів кафедри. Про потребу в консультації здобувач повідомляє напередодні.

Обсяги, терміни і порядок відпрацювань: відпрацювати пропуски здобувач може в години консультацій; доскласти/перескласти завдання може протягом двох тижнів після заняття, на якому воно мало бути зараховане; за доскладання й перескладання робіт (якщо здобувач не наводить поважних причин порушення вимог) оцінка за роботу може бути знижена.

Особливості оцінювання. Максимальні бали за виконання робіт здобувачами: опитування (усне, письмове) – 5 балів; участь у дискусії, обговоренні – 5 балів; реферативні повідомлення – 5 балів; доповіді – 10 балів; підготовка і презентація реферату – 10 балів; науково-творчі роботи – 15 балів.

*Здобувачам можуть зараховуватися бали за неформальну освіту (участь у професійних семінарах, вебінарах, тренінгах тощо) з відповідних тем курсу (замість окремих видів практичної чи самостійної роботи з курсу). Для цього здобувачі мають представити сертифікат учасника/учасниці і підготувати короткий звіт-аналіз опрацьованих питань.

VIII. Основні інформаційні ресурси

1. Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни: монографія / за ред. О. О. Рафальського, О. М. Майбороди. Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 672 с.
  2. Бабкіна О. В. Політико-правова культура демократичного типу: проблеми формування. Політичні науки та методика викладання соціально- політичних дисциплін : Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22. 2010. Випуск 5. С. 5–10.
  3. Бібліотека УДУ імені Михайла Драгоманова URL: <https://lib.npu.edu.ua/>
  4. Волянчук О.Я. Регіональні особливості політики і культури пам'яті: європейські тенденції та українські реалії. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2015. Т. 31-32. С. 146-150.
  5. Влада і громадянське суспільство у країнах світу: досвід взаємодії: Монографія / за ред. чл.-кор. НАН України О. М. Майбороди. Київ: ІПіЕнД НАН України, 2025. 472 с.
  6. Гантінгтон С. Культуру слід враховувати. Незалежний культурний часопис «І». 2008. № 53. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n53texts/huntington.htm>
  7. Даймонд Л. Консолідація демократії і політична культура. Демократія: антологія / упоряд. О. Проценко. К. : Смолоскип, 2005. С. 882-942.
  8. Даниленко С. Перевтілення демократії в інформаційну добу: роль нових медіа та громадянського комунікування. Політичні дослідження. 2021. № 1. С. 90-105.
  9. Денисюк С.Г. Культурологічні виміри політичної комунікації. Монографія. Вінниця: ВНТУ, 2012. 396 с.
  10. Діалектика національно-громадянського і етнічного в українському соціумі: монографія / авт. кол.: Котигоренко В. О. (керівник, наук. ред.), Дегтеренко А. М., Калакура О. Я., Кочан Н. І., Ляшенко О. О., Мазука Л. І., Ніколаєць Ю. О., Новородовський В. В. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2023. 640 с.
  11. Зміна цивілізаційної парадигми розвитку України: теоретико- методологічний аналіз. Київ: ІПіЕнД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. 552 с.
  12. Інглгарт Р. Культура і демократія. Незалежний культурний часопис «І». 2008. № 53. URL:
-

<http://www.ji.lviv.ua/n53texts/inglehart.htm>

13. Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. URL: <http://idpnan.org.ua/>
  14. Етнополітична резильєнтність України. Аналітична доповідь / за ред. В. Котигоренка. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2025. 52 с.
  15. Інститут соціології НАН України. URL: <https://isnasu.org.ua/>
  16. Кармазіна М., Бевз Т., Горбатюк М., Зорич О. «Регіональні політичні еліти в Україні: особливості формування, цінності та ідентичності (кінець 1991- 2019 рр.)». К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 264 с.
  17. Київський міжнародний інститут соціології. <https://www.kiis.com.ua/>
  18. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. Розпорядження КМУ від 3 жовтня 2018 р. № 710-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>
  19. Куницький М. П. Детермінанти та прояви політичної поведінки в умовах демократичної трансформації суспільства: автореф. дис. ...канд. політ. наук ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 20 с.
  20. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL : <http://nplu.org/>
  21. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
  22. Національний інститут стратегічних досліджень URL: <https://niss.gov.ua/>
  23. Новакова О., Остапенко М. Еволюція геополітичних цінностей та орієнтацій українців під впливом війни. Міжнародні та політичні дослідження. 2023. Вип. 36. С. 94-103.
  24. Остапенко М. А. Політична культура суспільства: Навч. посіб. Київ: МАУП, 2008. 96 с.
  25. Остапенко М., Бунгеа Л. Довіра до влади як ресурс розвитку суспільства. Регіональні студії. 2023. № 35. С. 16-21.
  26. Правова і політична культура українського соціуму за умов модернізації політико-правового життя: монографія / За редакцією М. П. Требіна. Харків: Право, 2016. 560 с.
  27. Резнікова О.О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 456 с.
  28. Розумний М.М. Виклики національного самовизначення: монографія. Київ: НІСД, 2016. 196 с.
  29. Російсько-українська війна як конфлікт ідентичностей, цінностей та ідеологій: аналітична доповідь. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2025. 88 с.
  30. Рудакевич О. Політична культура національних спільнот: теорія та методологія дослідження : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 352 с.
  31. Рябчук М. Долання амбівалентності. Дихотомія української національної ідентичності. Історичні причини та політичні наслідки. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. 252 с.
  32. Суспільно-політична солідарність в Україні у повоєнний період: прогностичні оцінки. Аналітична доповідь / за ред. академіка НАН України О. О. Рафальського, чл.-кор. НАН України О. М. Майбороди. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2025. 56 с.
  33. Точицький М. С. Поняття політичної культури у світлі сучасних політологічних дискусій. Політикус. 2019. Випуск 6. С. 49-53.
  34. Україна: шлях до консолідації суспільства: національна доповідь / ред. кол.: С.І. Пирожков, Ю.П. Богуцький, Е.М.
-

Лібанова, О.М. Майборода та ін.; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. К.: НАН України, 2017. 336 с.

35. Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 343 с.

36. European Values Study (EVS) <https://europeanvaluesstudy.eu/>

37. World Values Survey. <https://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри політичних наук (протокол № 2 від 18.09.2025 р.)